

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ЧОВЈЕКА БУДУЋНОСТИ

COMPETENCES OF THE FUTURE HUMAN

Ненад Сузић

Резиме: Аутор полази од тезе да ће своје генетске промјене човјек у будућности моћи контролисати. Еволуција и човјекова историја показују да су се генетске промјене човјека помјерале са индивидуалног задовољавања потреба ка кооперативном животу у заједници и еволуционом селф-менаџменту. Већ данас имамо доказе да се промјене у организму могу одвијати под дејством сугестије и аутосугестије. Аутор описује експерименте који говоре о утицају сугестије и аутосугестије на редукцију бола, на одвикавање од пушења и слично. Снага аутосугестије и хипнозе данас су остале изван домета савремене науке. Сљедећа теза је да ће човјек будућности бити другачији од остатка човјечанства и да ће се то десити прво најимућнијима јер ће они моћи платити генетско усавршавање и клонирање властитих органа, што се данас већ добро препознаје у пракси. Посебно су интересантна истраживања Дерила Бема, које аутор овдје описује показујући како наш дух или пси-енергија може да се креће брже од времена, и да предвиђање представља оно што ће човјек у будућности све више освајати. На крају, аутор даје изведбу кључних компетенција човјека будућности, а то су: а) еволуциони селф-менаџмент, б) емоционални селф-менаџмент, в) симедонијске компетенције и г) хумано-машинске компетенције.

Кључне ријечи: футурологија, компетенције, пси-енергија, генетске промјене, homo novus.

Abstract: *The author starts his work with the thesis that human of the future will be able to control its genetic changes. Evolution and human history show that genetic changes in humans moved from individual satisfaction of needs to cooperative life in community and evolutionary self-management. Even today, we have proof that changes in the body can be made under the influence of suggestion and autosuggestion. The author describes experiments that speak of influences of suggestion and autosuggestion on pain reduction, weaning off of smoking, etc. The power of autosuggestion and hypnosis have been left out of modern science reach today. The next thesis is that the future for smol number of humans will be different from the rest of humanity/mankind and this will first happen to the most powerful and rich people as they will be able to afford and pay for genetic perfection and cloning of their own organs, which is presently well recognized in practice. In this paper, the author described especially interesting Daryl Bem research showing how our spirit or Psi energy can travel faster than time and that prediction represents what the future human will more and more win. In the end, the author gives performance of key competences of the future human which include a) evolutionary self-management, b) emotional self-management, c) symhedonia competence and d) human-machine competence.*

Key words: *futurology, competences, Psi energy, genetic changes, homo novus.*

Генетске промјене човјека у будућности

Када бисмо једног римског гладијатора из Колосеума обукли у савремено одијело и данас довели на јавну позорницу, људи га физички не би разликовали од других у окружењу. Када би на питање да ли је нормално да он неког противника убије у борби он одговорио потврдно, људи би били шокирани. Дакле, у посљедњих 2.000 година људи се нису физички значајно промијенили, али у моралном смислу јесу. Када генетски посматрамо, тада је то много дужи период. „Током посљедњих десет хиљада година није било значајније биолошке еволуције или промјена у људској ДНК. Према томе, наша интелигенција, наша способност доношења исправних закључака из информација што их прикупљају наша осјетила, иста је као и у наших шпиљских предака“ (Hawking, 2011, стр. 142). Човјек се данас налази тек на почетку ангажовања потенцијала који му је природа подарила у његовом ЦНС-а.

Како је текла историја еволуционих промјена. Џон Стјуарт овај процес сагледава у седам етапа.

- 1) Појава молекуларних процеса који могу организовати атоме, молекуле и осталу материју да продукују сами себе;
- 2) Менаџмент аутокаталитичких сетова и њихових протометаболизма преко ДНК молекула;
- 3) Формирање еукариотских ћелија, односно еукариотских организама чије су ћелије у јединственој структури унутар мембране;
- 4) Организација група ћелија на бази генетске унутрашње организације, вишећелијски организми;
- 5) Настанак кооперативних група вишећелијских организама уз интеракцију међу организмима;
- 6) Настанак вишећелијских организама са способношћу да уче нове бихејвиоралне диспозиције и да их преносе из генерације у генерацију и
- 7) Настанак организма који има капацитет за еволуционо моделовање и селф-менаџмент (Stewart, 2000, стр. 112).

Ћелије у људском организму су еукариоте (Segan i Drajan, 2005, стр. 138). Појам еукариоте потиче од двије грчке ријечи *eu* (*eu*, у преводу *добро*) и *κάρυον* (*karyon*, у преводу *језгро* или *сјеме*). Дакле, еукариоте бисмо буквално могли превести као „добра језгра“ или „добро сјеме“. „Бактерије и вируси нису еукариоте, али цвијеће, дрвеће, црви, рибе, мрави, пси и људи јесу; све алге, гљиве и протозое, све животиње, сви кичмењаци, сви сисари, сви примати“ (ибидем, стр. 138). Добро заштићен механизам у оквиру ћелијске мембране чува ДНК која у људском организму има 23 пара хромозома. У ту мајушну грудвицу може стати невјероватно много информација. „Количина информација је, грубо узевши, равна збиру од око хиљаду различитих књига, обима и величине слова ове коју управо читате“ (ибидем, стр. 138). Запањујуће је шта све зна та мајушна ћелија. На примјер, зна како ће биће у

коме она станује изгледати задесет или шездесет година. Ово знамо на основу клонирања и разних генетских истраживања.

Ако су наше ћелије толико паметне да знају како ћемо се развијати током живота, можемо ли рећи да су оне савршени експерти за футурологију – да је футурологија уграђена у свако људско биће, можемо ли разговарати са тим ћелијама? Да, ми перманентно комуницирамо са нашим ћелијама. Када смо под сталним стресом, наш организам лучи кортизол, хормон стреса, који директно утиче на размјену материја у ћелијама. „Ми можемо мијењати чак и хемију нашег мозга“ (Toffler, 1981, стр. 172). Истраживања дејства сугестије и аутосугестије потврђују тезу да је комуникација са ћелијама могућа.

Истражујући дејство сугестије и аутосугестије на подсвјесну самопомоћ Ерик Ајх је са сарадницима користио занимљив експериментални модел. Слушаоцима је пуштана трака на којој је снимак звука таласа океана на слушалици која покрива једно ухо, а на другој слушалици је дозирана порука: „Ја сам стабилна особа, сваког дана вјерујем себи све више, моје самопоздање природно расте и постаје видљиво у свакој ситуацији“ (Eich, Numan, and Urban, 1991, стр. 107). Свака од ових порука понављана је стотинама пута у току једносатног програма. Због маскираности звуком океана и брзине репродукције, ове поруке нису могле бити свјесно опажене. Испитаницима је уз то подијељена брошура са садржајем који почиње на сљедећи начин: „Подсвјесно мишљење има снажан утицај на свјесне акције, на резоновање, на осјећања, навике и понашање те перманентно контролише и води ваш живот. Ако стварно желите напредовати, остварити промјене и побољшање у било ком подручју вашег живота, морате досегнути подсвјесно мишљење којим почиње промјена“ (ибидем, стр. 107). Траке са вокменима на којима је исписана ова порука умножене су и подијељене бројним испитаницима. Урађено је на стотине програма самопомоћи, одвикавање од пушења, од алкохола, курс брзог читања, редкција бола, придобијање пријатеља и слично (ибидем, стр. 108). У неким програмима је порука за подсвјесни ниво понављана 100.000 пута за један сат, тако да аудитивно није била разумљива, али сублиминално је била доступна (ибидем, стр. 109).

Сличам експеримент реализовао је Филип Мерикл (1988). Он је истраживао како људи прихватају информације које долазе на свјесном нивоу, а како оне које долазе испод и изнад свјесног нивоа. Закључио је да постоји праг подсвјесне или сублиминалне осјетљивости и да информације које теку пребрзо наш мозак не може дешифровати. Број понављања зависи од дужине поруке. Умножен је велики број трака и дат у масовну употребу. Једна госпођа му је написала нека га бог благослови јер јој је трака помогла да нестане главобоље од којих је годинама патила. Џејмс Викари је доказао да се не ради о брзини репродукције нити да се ради о сублиминалном дешифровању. Викари је свој експеримент извео путем телевизије.

Током популарног суботњег ТВ-шоуа Викари је рекао гледаоцима да ће на екрану ићи порука „Једите кокице и пијте кока колу“, да они неће ово моћи видјети јер ће се то на екрану кретати пребрзо, али ће послужити као тест сублиминалне персуазије. Међутим, на екрану је дата порука „Телефонирај одмах“ и ишла је 352 пута у минути. Диспечери у телефонској компанији нису регистровани повећање броја позива, а ни локална телевизија на којој је ишао шоу није имала повећан број телефонских позива. Ипак, око половина од 500 порука које су послали гледаоци, извјештава о томе да су они били спремни да нешто ураде, а многи су рекли да морају јести или пити. Јасно је да Викаријева студија показује да ће се десити оно у шта људи вјерују (Pratkanis и сарадници, стр. 5).

Викаријев експеримент показује да људи вјерују у директну поруку, да она заправо дјелује на оно шта ће они учинити, а не сублиминална или подсвјесна порука спакована испод прага свјесне осјетљивости.

Ајхово, Мериклово и Викаријево истраживање недвосмислено показују да сугестија и аутосугестија имају снажан учинак на то како ће се човјек осјећати и шта ће чинити. Утицај је, мање-више, директан, а основни услов је да човјек вјерује у поруку коју преузима својим чулима. Није спорно да човјек тренингом, учењем и рјешавањем проблема јача мијелинске овојнице својих неурона, а тиме јача капацитете свог нервног система, односно поспјешује властити развој (Suzić, 2010). Еволуција ће произвести нове самовалуирајуће организме (Stewart, 2000, стр. 106) и она је уграђена у футурологију (ибидем, стр. 106).

Ми ћемо редизајнирати живе системе од којих зависимо, тако што ћемо их чинити много ефикаснијим и погоднијим за наше потребе. Као у организацији једне фарме, ми ћемо креирати организме мијењањем њихових гена и контролом њихове репродукције, околине и приступа храни и осталим ресурсима. Генетски инжињеринг ће се користити за продукцију нових организама који ефикасније функционишу и који су боље оспособљени да доприносе остваривању циљева планетарне организације (ибидем, стр. 153).

Генетске промјене нашег организма нису више само ствар спонтаности и реаговања на околинеке услове, него све више бивају контролисане људском когницијом – постају производ човјековог менаџмента, човјекових компетенција. Појам мета-еволуције је појам будућности, а он се односи на когнитивно сагледавање еволуције у њеној историјској, актуелној и футуролошкој димензији. Еволуциона метакогниција је предуслов развоја компетенција човјека будућности, *homo novusa*.

Футуролошки homo novus

Статистички поглед на данашње човјечанство показује нам да око 2,5% људи живи економски и технолошки супериорно, односно у будућности у односу на друге људе, писао је Алвин тофлер прије скоро пола вијека (Toffler, 1970, стр. 37). Отприлике исто толико људи живи од лова и сакупљачке привреде, узгоја стоке и без технолошких достигнућа цивилизације – они живе у прошлости. Оних 95% живе у садашњости распршени од феудалног до индустријског и дјелимично постиндустријског начина живота, подијељени на религије, расе, нације и државе. Ове три групације људи се генетски не разликују. Ако узмете једну бебу рођену у неком афричком племену у Диндеру и пренесете је у Европу, она ће постати пилот, љекар, електричар или савладати било које занимање као и бијели Европљанин, а исто вриједи за бебу рођену у Европи – ако је пренесемо у Диндер⁸, она ће постати ловац, чобанин или ће радити нешто у племенској подјели рада. Иако се генетски не разликују, ове три групације људи се битно разликују по начину живота, својим компетенцијама, по успостављеним социјалним односима и етици.

Која су својства људи будућности? Ови људи су другачији од осталих по сљедећем: 1) они су богатији, 2) боље су образовани, 3) покретнији су од других људи на планети Земљи, 4) живе дуже, 5) живе новим начином живота, 6) живе брже него људи око њих (Toffler, 1970, стр. 37). Ако бисмо ова својства поставили као услов опстанка човјека данашњице, имали бисмо катастрофу, јер већина људи не би прошла тест, не би преживјела. Будућност је донијела такав убрзани начин живота да су људи њиме шокирани, а то је Тофлер назвао „шок будућности“ (1970). „Да би преживио, да би избјегао оно што називамо шок будућности, појединац мора постати бесконачно адаптабилнији и промјенљивији него икад до сада“ (ибидем, стр. 35). У сукобу између људи будућности и прошлости, побиједили би људи будућности, али у сукобу са људима садашњости, људи будућности не би могли надвладати масу од преко 95% садашње популације. Као што на мета нивоу посматрамо ова три стратума, сукобе можемо посматрати и на нивоу цивилизација.

Анализирајући сукобе цивилизација, познати професор на Харварду (САД), Семјел Хантингтон анализира предности водећих цивилизација на крају двадесетог вијека (Huntington, 1998). Тај рад послужио је да овдје изведем Табелу 4 у којој су приказане компоненте супериорних цивилизација данашњице (ибидем, стр. 107).

Табела 4: Својства традиционалних и модерних цивилизација

Традиционалне цивилизације	Модерне цивилизације
----------------------------	----------------------

⁸ Диндер је национални парк у Судану у коме живи око 1000 племена која говоре око 1000 језика.

(Властито извођење)	(Huntington, 1998, стр. 107)
Зависе од међународног банкарског система.	Посједују и воде међународни банкарски снетм.
Не посједују и не контролишу чврсте валуте.	Надзиру све чврсте валуте.
Екстензивни произвођачи, извозници полупроизвода и сировина.	Највећи су свјетски потрошач.
Морални су слѣдбеници развијенијих, опонашају моралне стереотипе имућних.	У знатној мјери морални су предводници другим друштвима.
Нису способни за велике војне интервенције.	Способне су за велике војне интервенције.
Не контролишу морске путеве.	Надзиру морске пловне путеве.
Модерна технолошка истраживања су им недоступна, а у развоју зависе од развијених.	Обављају највећи дио најнапреднијих технолошких истраживања и развоја.
Не посједују врхунско техничко образовање.	Држе у рукама врхунско техничко образовање.
Немају излаз у свемир.	Држе приступ свемиру.
Недоступна им је ваздухопловна и свемирска индустрија.	Држе ваздухопловну и свемирску индустрију.
Не контролишу међународне комуникације.	Држе међународне комуникације.
Не производе најсавременије оружје.	Држе индустрију најсавременијег оружја.

Из Табеле 4 јасно видимо да данас можемо разликовати три најсавременије цивилизације на планети Земљи: *западну*, коју чине Америка и Европа, *православну*, на челу са Русијом и *кинеску*, на челу са Кином. Остале четири цивилизације по Хантингтону су: исламска, јапанска, хиндуска, афричка, плус латиноамеричка као субцивилизација западне (ибидем, 1998). Нису, међутим, сви људи у водећим цивилизацијама супериорни, и унутар тих цивилизација постоји врло грубо раслојавање међу људима. Шта је кључ супериорности тих цивилизација? Старо правило да се памет сели тамо гдје је новац и обрнуто, овдје вриједи драстично. Крајем двадесетог вијека забиљежена је масовна миграција научника у САД (Toffler, 1970, стр. 37). Концентрација памети и новца на појединим тачкама планете Земље резултира супериорношћу појединих нација и цивилизација, а у оквиру њих супериорношћу мањег броја одабраних. Пол Сафо сматра да ће међу њима настати нова генетски модификована врста људи, а они ће још више

доминирати осталим људима захваљујући генетски програмираној супериорности и коришћењу нових технологија.

Човјекова пси-енергија

Феномен хипнозе ни данас наука није објаснила, а евидентно је да хипноза постоји и да дјелује. Слично је и са феноменом пси-енергије. Екстрасензорну перцепцију први је научно истраживао Јозеф Бенкс Рине на Дјук универзитету, САД, тридесетих година двадесетог вијека (Rhine and Pratt, 1934), али његов метод погађања карата изазвао је друге психологе да тестирају постојање психички паранормалних процеса (Вем, 1996). Брзо су дошли до феномена који су назвали *пси*, а овдје ћу за њега користити синтагму *пси-енергија*. „Историјски, пси је често био везиван за медитацију, хипнозу, снове, и остала стања свијести која се природно појављују или намјерно изазивају“ (ибидем, стр. 291). Данас постоје бројни радови који недвосмислено потврђују постојање пси феномена (Вем, 2011; Honorton, 1977; Schechter, 1984). Шта је, заправо, пси-енергија?

Ханс Јирген Ајзенк је овај појам везивао за тзв. „еволуционо резоновање“ (Eysenck, 1966), а под овом синтагмом он подразумијева примитивну форму перцепције која омогућује антиципирање или предвиђање догађаја или опасности прије него што се десе. И заиста, свједочења говоре како су животиње показивале видне знакове узнемирености прије но што се деси велики потрес, олуја или нека катаклизма. Ниједна животиња која није била свезана за вријеме тсунамија у Индонезији 2004. године није страдала, а погинуло је 230.000 људи. Пси омогућује кортикалну побуду, али и потискивање ових импулса. Ајзенк је нашао да екстраверти имају нижи ниво кортикалне побуде него интроверти што им омогућује да боље функционишу на пси задацима (ибидем, 1966). Централна хипотеза каснијих пси истраживача је да пси-енергија, без обзира на то шта је покреће, дјелује као остали познати психолошки механизми, те да се у систематичним експериментима она досљедно манифестује (Schmeidler, 1988).

У основи опстанка живих бића, поред осталог, постоји нека форма интуиције која омогућује да се предосјети невоља, те да се бијегом или на други начин она избјегне. Ови механизми су настали еволуцијом, сматра Дерил Бем. „Ако пси постоји, тада није неразумно претпоставити да су се они развили током еволуције путем преживљавања и остваривања предности у репродукцији врста“ (Вем, 2011, стр. 421). Способност предвиђања опасности Бем приписује прекогницији. „На примјер, способност антиципирања, а тиме и избјегавања опасности указује на очигледну еволуциону предност која се увелико појачава способношћу да се опасност антиципира прекогнитивно“ (ибидем, стр. 421). Шта је то прекогниција? „Прекогниција и предосјећање су у суштини специјалне форме једног општијег феномена: аномалија

ретроактивног утицаја неког будућег догађаја на актуелне реакције појединца, без обзира на то да ли се ради о свјесним или несвјесним, когнитивним или афективним реакцијама“ (ибидем, стр. 408). Сложимо ли се са Дерилом Бемом да пси припада прекогницији, остаје нам питање о каквом се стимулансу ради, да ли се пси може разложити на компоненте?

Прво да пођемо од питања који су предуслови да се пси појави? Дерил Бем је тестирао четири предуслова за појаву пси, а то су: 1) отвореност за нова искуства, 2) вјера у пси, 3) увјерење да неко може имати пси искуства у свакодневном животу и 4) вјежбање менталних дисциплина као што су јога, аутохипноза и биофидбек (Bem, 2011, стр. 422). Наш ум има заиста невјероватне моћи, али ми још увијек нисмо на том степену развоја да бисмо овладали тим неслућеним моћима, нисмо зрели да адекватно користимо те моћи. Тек када схватимо да чинећи добро другима заправо чинимо добро и себи, када се ослободимо зависти, конкуренције, суревњивости, опструисања и потребе да владамо другима, бићемо у могућности да сериозније почнемо користити нашу пси-енергију.

Појам пси не можемо наћи детаљно објашњен у актуелним психолошким, физикалним, биолошким или медицинским енциклопедијама. Када прегледамо истраживања и поредимо налазе о пси-енергији, уочићемо да нека својства овог појма можемо приписати тренутно неприхваћеној парапсихологији, али да експерименти опетовано потврђују учинке или дејства ове енергије. Дакле, када баратамо феноменом пси-енергије, нужно смо на рубу науке. То не треба да нас брине јер да није тог трагања на рубу науке, данас не бисмо имали бројне капиталне спознаје, бројна велика открића.

Који су то појмови везани за пси, а данас традиционалне научнике страшно иритирају, а немирне научне иноваторе инспиришу. Ради се о неколико заиста занимљивих појмова и феномена: 1) телепатија, 2) видовитост, 3) психокинеза, 4) прекогниција и 5) предосјећање. *Телепатија* подразумијева трансфер информација између двије особе без посредовања било каквог познатог канала или средства комуникације. *Видовитост* се односи на перцепцију објеката или догађаја коју не можемо објаснити посредовањем човјекових пет чула, али можемо доказати објективном мјерљивим параметрима или чињеницама. *Психокинеза* подразумијева „очигледан или интенционалан утицај на физичке или биолошке процесе“ (ибидем, стр. 422). *Прекогниција* се односи на когнитивно антиципирање будућих догађаја и процеса. *Предосјећање* подразумијева афективно реаговање на нешто што ће се тек десити, ради се о слутњама које унапријед побуђују човјекове емоционалне реакције. Свих пет наведених појмова које везујемо за пси-енергију офофицијална психологија данас углавном не признаје, али је евидентно да се на Интернету, у стручној литератури или у стручној терминологији ови појмови све више и све закономјерније користе. Како расту опетоване

експерименталне спознаје о мјерљивим учинцима ових феномена, тако се наука све више њима користи.

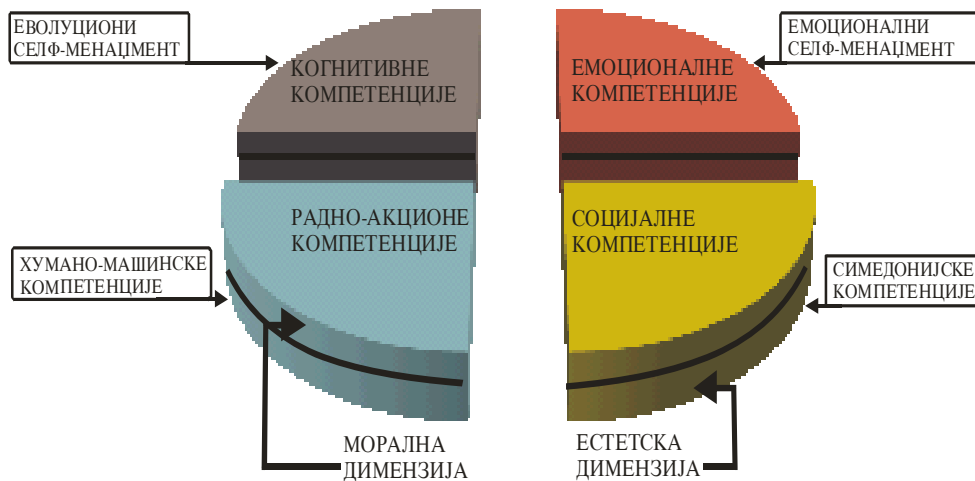
Компетенције човјека будућности

У мозаику компетенција, традиционална школа је била фокусирана првенствено на памћење и репродукцију чињеница, а то је само једна од седам когнитивних компетенција, у мозаику од 28 компетенција расподијељених у четири сфере: когнитивној, емоционалној, социјалној и радно-акционој уз моралну и естетску димензију, а ове димензије прожимају сваку од 28 компетенција (Suzić, 2005, стр. 70). Шта је то компетенција у односу на способност? Компетенција је способност на дјелу. Човјек може да има способност да вози бицикл, али ако то није научио, он није компетентан. Дакле, није неспособан да вози бицикл, али то није научио те нема компетенцију. Човјек је компетентан онолико колико нешто може да уради, да познаје и примијени то познавање у конкретној ситуацији. Које су компетенције човјека будућности?

У размишљању о компетенцијама човјека будућности добро је да пођемо од *компетенција за XXI вијек* (ибидем, стр. 70) јер ће оне настати као промјене у четири подручја – когнитивном, емоционалном, социјалном и радно-акционом – и у двије димензије компетенција – моралној и естетској. Ради се о сљедећим компетенцијама човјека будућности: 1) еволуционом селф-менаџменту, 2) емоционалном селф-менаџменту, 3) симедонијским и 4) хумано-машинским компетенцијама (Графикон 1). Ради се о компетенцијама које ће настати као исход компетенција за XXI вијек. О овим компетенцијама у даљем тексту даћу краће образложење како би било јасније шта оне подразумевају.

Еволуциони селф-менаџмент подразумева човјекову способност да сам управља властитом еволуцијом. Већ данас смо свједоци клонирања ћелија, органа па и читавих организама, свједоци смо настајања синтетских гена и других чуда у сфери генетике. Свој генетски развој човјек ће у будућности све више помјерати са Дарвиновог модела „једи или ћеш бити поједен“ на модел социјалне подршке, кооперације и заједничког развоја.

Графикон 1: Компетенције човјека будућности



Напомена: У оквирима су компетенције човјек будућности које ће се развити из компетенција за XXI вијек.

Емоционални селф-менаѢмент подразумијева способност човјека да усавршава властите емоције, да њима управља, али да их и усмјерава у жељеном правцу. Конкретно, емоционалност коју човјек препозна на другим људима, а којој се диви човјек може научити, може освојити. Већ данас знамо да се сугестијом и аутосугестијом могу контролисати емоције, да можемо редуковати бол и зауставити бијес. Дакле, емоционални селф-менаѢмент је већ у развоју, мада је данас тај процес тек у почетној фази.

Симедонијске компетенције се односе на способност човјека да се радује срећи других људи (Royzman and Rozin, 2006), односно на способност човјека да подржи другог, да му помогне и радује се његовом успјеху и срећи (Сузић, 2008). Ради се о помаку човјекових вриједности са егоистичке на социјалну оријентацију. У једном документу Уједињених нација каже се да будућност нација није у сјају излога по градовима и моћи оружја, већ у финоћи односа међу људима (UNICEF, 2000). Научна открића и технолошке спознаје стижу и пресижу вријеме. Питање је само времена када ће бити откривена бесплатна енергија и када ће та спознаја бити објелодањена и дарована свим људима на употребу. Уз претпоставку да ће човјечанство ријешити проблем енергије, врло логично је претпоставити да ће се потом људи окренути себи, да ће фокус бити на успостављању кооперативних и сарадничких односа у друштву, у изградњи симедонијске културе.

Хумано-машинске компетенције се односе на способност човјека да дјелује на околину, да спознаје и разумије стварност, да управља промјенама

уз помоћ комбинације vlastitih способности, машина, технологије и вјештачке интелигенције. Већ данас смо свјedoци да низ својих компетенција човјек остварује уз помоћ компјутера, уз помоћ вјештачке интелигенције. На примјер, простим оком човјек не види небо које види уз помоћ Хабловог телескопа. Други примјер је хелиоцентрички систем. Човјек је хиљадама година гледао у небо и закључивао како се Сунце окреће око Земље јер излази на истоку, а залази на западу, вјеровао у геоцентрички систем. Око 250 година прије нове ере грчки филозоф Аристарх у камену клеше кружне сфере приказујући у форми пресека јајета хелиоцентрички систем, а црква у средњем вијеку мучи и спаљује људи због тога. Данас још увијек имамо један број људи на планети Земљи који вјерују да се Сунце окреће око Земље, али већина је рашчистила с тиме и вјерује у оно што наука доказује. Спознаје о дубоком свемиру, као и о властитој генетици, човјек данас не би имао да није технологије. Ако технологију као и вјештачку интелигенцију сврстамо у категорију „машине“, тада можемо говорити о хумано-машинским компетенцијама јер оне произилазе из заједничког дејства људи и машина.

Закључно

Еволуција недвосмислено показује да ће човјек у будућности бити оријентисан на симедонијске компетенције, на заједништво и сарадњу са другим људима, а да ће еволуциони модел у коме суровији и јачи побеђују и опстају бити прошлост. Захваљујући науци човјек се све убрзаније креће ка еволуционом селф-менаџменту. Друго питање које сам елаборисао у овом раду односи се на својства човјека будућности. Данас смо свјedoци да на планети Земљи живи око 2,5% људи на технолошком и материјалном нивоу 200 година испред остатка цивилизације, а да исто толико људи живо са око 2.000 година иза цивилизацијских достигнућа. Логично је претпоставити да ће уски круг најбогатијих користити савремену технологију за властито генетско усвршавање и да ће „еволуирати“ у нову, супериорну класу људи на планети Земљи. То исто, у нешто блажој форми, препознајемо у разликама међу цивилизацијама. На примјер, неке цивилизације данас имају излаз у свемир, а друге не.

У разматрању компетенција човјека будућности незаобилазно питање односи се на пси-енергију. Пси-енергија данас чека свога Теслу и Едисона, постаје све јаснији научни феномен. То показују најновија истраживања Дерила Бема и других научника. Хипноза, астрална путовања, интуиција и други феномени из сфере неразјашњене пси-енергије данас се сериозно проучавају уз јасну научну процедуру која омогућује да и други истраживачи понове, потврде или оповргну налазе истраживања на овом плану. Пројектујући компетенције човјека будућности, на крају рада сам нужно представио оно што произилази из пси-енергије, оне компетенције које

можемо очекивати као исход модерних научних и технолошких промјена и човјековог усавршавања. Ради се о четири кључне групе компетенција, а то су: а) еволуциони селф-менаџмент, б) емоционални селф-менаџмент, в) симедонијске компетенције и г) хумано-машинске компетенције. Футуролошке пројекције имају једну велику научну предност: њих ће будућност неспорно потврдити или немилосрдно одбацити.

Литература

- Bem, D. J. (2011). Feeling the future: Experimental evidence for anomalous retroactive influences on cognition and affect. *Journal of Personality and Social Psychology, Vol 100(3)*, 407–425.
- Eich, E., Hyman, P., & Urban, M. (1991). Subliminal self-help. In D. Druckman & R. A. Bjork (Eds.), *In the mind's eye: Enhancing human performance* (pp. 107–119). Washington, DC: National Academy Press.
- Eysenck, H. J. (1966). Personality and extra-sensory perception. *Journal of the Society for Physical Research, 44*, 55–71.
- Hawking, S. W. (2011). *Budućnost svemira i drugi eseji*. На сајту: <http://www.mediafre.com/?tmxnmjzuu>. Очитано: 08.01.2011. године.
- Honorton, C. (1977). Psi and internal attention states. In B. B. Wolman (Ed.), *Handbook of parapsychology*, (pp. 435–472). New York: Van Nostrand Reinhold.
- Huntington, P. S. (1998). *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*. Zagreb: Izvori.
- Merikle, P. M. (1988). Subliminal auditory messages: An evaluation. *Psychology and Marketing 5*, 355–372. doi:10.1002/mar.4220050406
- Pratkanis, A. R., Eskenazi, J., & Greenwald, A. G. (1990). What you expect is what you believe, but not necessarily what you Get: On the effectiveness of subliminal self-help audiotapes. Paper presented at the annual convention of the Western Psychological Association. Los Angeles, CA. На сајту: www.seductionlabs.org/.../subliminal-influence-in-audio-recordings/ Очитано: 24.02.2008.
- Rozman, B. E., & Rozin, P. (2006). Limits of symhedonia: The differential role of prior emotional attachment in sympathy and sympathetic joy. *Emotion, 6*, 82–93.
- Rhine, J. B., & Pratt, J. G. (1954). A review of the Pearce-Pratt distance series of ESP tests. *Journal of Parapsychology, 18*, 165–177.
- Schechter, E. I. (1984). Hypnotic induction vs. control conditions: Illustrating an approach to the evaluation of replicability in parapsychology. *Journal of the American Society for Psychical Research, 78*, 1–27.
- Schmeidler, G. R. (1988). *Parapsychology and psychology: Matches and mismatches*. Jefferson, NC: McFarland.
- Segan, K. i Drajan, E. (2005). *Seni zaboravljenih predaka*. Beograd: Laguna.
- Stewart, J. (2000). *Evolution's arrow: The direction of evolution and the future of humanity*. Canberra: The Chapman Press.
- Suzić, N. (2005). *Pedagogija za XXI vijek*. Banja Luka: TT-Centar.
- Suzić, N. (2008). Symhedonia a la diagnosi della qualità dell'insegnante in rapporto all'inclusione. *L'integrazione scolastica e sociale (Trento) – Vol 7*, 57–69.
- Suzić, N. (2010). Metode multisenzornog učenja. *Obrazovna tehnologija br. 4/2010*, str. 415–441.
- Toffler, A. (1970). *Future shock*. New York: Bantam Books.
- Toffler, A. (1981). *Future shock: The third wave*. New York: Bantam Books.
- UNICEF (2000). *The progress of nations*. На сајту: <http://www.unicef.org/pon00/pon2000.pdf> Очитано: 11.09.2011. године.